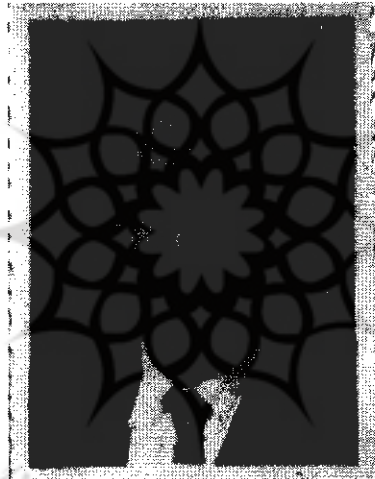

نگاهی به هفته‌نامه «آئینه روز» کرمانشاه

(منتشر شده در فاصله سال‌های ۱۳۳۳-۱۳۲۸)

معین‌الدین محرابی

مرتضی مهدوی (۱۲۸۵-۱۳۷۴)،
صاحب‌امتیاز و مدیرمسئول
هفته‌نامه آئینه‌روز، چاپ کرمانشاه

دوره‌ای از تاریخ ایران دوره‌گذشته خود را نفی کرده است. بنابراین با سقوط و یا کناره‌گیری هر حکومتی و یا با افول هر دوره‌ای که خواه ناخواه متضمن تحولی خاص در دوره‌ای از تاریخ سیاسی اجتماعی ایران نیز بوده، بسیاری از نهادها و پدیده‌های آن دوره تعطیل و یا منحل شده‌اند که نشریات نیز از این قاعده مستثنی نبوده‌اند.

از جمله این موارد، ظهور نشریاتی است که در فاصله شهریور ۱۳۲۰ تا ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ یعنی طی ۱۲ سال در ایران

از انتشار نخستین روزنامه در ایران حدود ۱۶۵ سال می‌گذرد اما در این مدت تنها تعداد اندکی از نشریات توانسته‌اند دوره‌ای طولانی از تاریخ روزنامه‌نگاری را پشت سر گذارند. به عنوان نمونه می‌توان به روزنامه‌های **اطلاعات**، **کیهان** و **خراسان** اشاره کرد که حدود نیم قرن از آغاز انتشارشان می‌گذرد. به استثنای این چند مورد، بیشتر نشریات همواره با بن‌بست توقیف و تعطیلی روبه‌رو بوده‌اند. دلیل عمده وقفه و انقطاع در انتشار مطبوعات ایران این بوده است که هر

یکی از ویژگی‌های مطبوعات ایران، عمر کوتاه آنهاست. می‌دانیم که اولین روزنامه در ایران دو سال و نیم پس از درگذشت فتحعلی شاه قاجار، یعنی در عهد سلطنت محمدشاه قاجار و به تاریخ دوشنبه ۲۵ محرم ۱۲۵۳ ه. ق (برابر با اول ماه مه ۱۸۳۷) به نام **کاغذخبار** و به صورت ماهانه توسط میرزا صالح شیرازی منتشر شد. اگر چه اطلاعات اندکی از این نشریه در دست است اما بدیهی است که فعالیت مطبوعات در ایران، با تولد این نشریه آغاز شد.

منتشر شده‌اند.

پیش از آن که بخواهیم پیرامون یکی از هفته‌نامه‌های این دوره، یعنی هفته‌نامه آئینه روز چاپ کرمانشاه سخن بگوییم؛ لازم است نگاهی گذرا به اوضاع سیاسی اجتماعی شهریور ۱۳۲۰ تا ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ داشته باشیم.

اوضاع سیاسی اجتماعی ایران از شهریور ۱۳۲۰ تا ۲۸ مرداد ۱۳۳۲

جنگ جهانی دوم با حمله آلمان به لهستان و تصرف آن در اول سپتامبر ۱۹۳۹ (دهم شهریور ۱۳۱۸) آغاز شد و با اعلام رسمی جنگ انگلیس و فرانسه علیه آلمان که در سوم سپتامبر ۱۹۳۹ (دوازدهم شهریور ۱۳۱۸) صورت گرفت شعله‌ور گردید.

دو سال پس از آغاز جنگ جهانی دوم یعنی در تاریخ ۲۵ اوت ۱۹۴۱ برابر با سوم شهریور ۱۳۲۰ نیروهای اتحاد جماهیر شوروی و دولت انگلستان، علی‌رغم اعلام بی‌طرفی دولت ایران، در یک حمله ضربتی اقدام به بمباران شهرهای ایران و پیشروی در خاک این کشور کرده و در نیمه اول شهریور ۱۳۲۰ تهران را تصرف کردند و این شهر را یک شهر اشغال شده دانستند.

پس از تصرف تهران، رضاشاه تحت فشار نیروهای متفقین در تاریخ ۲۵ شهریور ۱۳۲۰ استعفانامه خود مبنی بر کناره‌گیری از سلطنت را اعلام و به ناچار سلطنت را به پسرش محمدرضا پهلوی تفویض کرد.

کناره‌گیری رضاشاه از سلطنت، تأثیری بر خروج نیروهای بیگانه نگذاشت و ایران همچنان در اشغال نیروهای متفقین باقی ماند تا این که پس از چند سال، نیروهای متفقین زمان تخلیه ایران را دوم مارس ۱۹۴۶ برابر با ۱۲ اسفند ۱۳۲۴ اعلام کردند که این وعده تا ماه‌ها پس از زمان اعلام شده تحقق نیافت. بنابراین باید گفت

نیروهای متفقین، ایران را به مدت پنج سال در اشغال خود داشته‌اند که یک سال آخر آن پس از اعلام پایان جنگ جهانی دوم بوده است.

اشغال ایران و استعفای پادشاه آن از یک خلاء قدرت تمام عیار در ساختار سیاسی ایران آن روز حکایت می‌کند؛ با توجه به این که قوای اشغالگر به مدت پنج سال ایران را در اشغال خود نگاه داشتند، چنین اوضاع و احوالی، جرقه‌های پیدایی یک نهضت ملی و حرکت به سمت ناسیونالیسم ایرانی را شعله‌ور ساخت.

سقوط دولت دکتر محمد مصدق شد. در این سال‌ها یعنی در فاصله شهریور ۱۳۲۰ تا سقوط دولت دکتر مصدق در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، امکان کنترل مطبوعات به دلیل خلاء قدرت از میان رفته بود و با وجود فشارهایی که از سوی نیروهای متفقین و به‌ویژه از جانب سفارت انگلستان و روسیه به دولت‌های وقت وارد می‌شد تا کنترل بیشتری بر مطبوعات اعمال کنند، این خواسته عملی نشد و علی‌رغم آن مطبوعات متعدد و متنوعی در فضای سیاسی - اجتماعی ایران شروع

■ **از انتشار نخستین روزنامه در ایران حدود ۱۶۵ سال می‌گذرد اما در این مدت تنها تعداد اندکی از نشریات توانسته‌اند دوره‌ای طولانی از تاریخ روزنامه‌نگاری را پشت سر گذارند.**

■ **دلیل عمده وقفه و انقطاع در انتشار مطبوعات ایران این بوده است که هر دوره‌ای از تاریخ ایران دوره گذشته خود را نفی کرده است.**

■ **با سقوط و یا کناره‌گیری هر حکومتی و یا با افول هر دوره‌ای که خواه ناخواه متضمن تحولی خاص در دوره‌ای از تاریخ سیاسی اجتماعی ایران نیز بوده، بسیاری از نهادها و پدیده‌های آن دوره تعطیل و یا منحل شده‌اند که نشریات نیز از این قاعده مستثنی نبوده‌اند.**

سال‌های پر آشوب جنگ جهانی دوم و اشغال ایران توسط متفقین و سقوط مکرر کابینه‌ها و ظلم و تعدی دولت‌های اشغالگر و به‌خصوص ظلم و ستم دولت انگلستان که وجهه همت خود را چپاول اموال ایران و به یغما بردن نفت ایران قرارداده بود؛ پیدایی و رشد ناسیونالیسم در حیات اجتماعی ایران را سبب شد که نتیجه آن ملی‌شدن صنعت نفت و نهضت طرفداری از مصدق بود. پیامد ملی‌شدن صنعت نفت نیز کودتایی بود که در ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲ انجام گرفت و منجر به

به انتشار کردند. همچنین در سال‌هایی که ناسیونالیسم ایرانی رشد کرده و نهضت ملی‌شدن نفت در جریان بود، صدها نشریه با افکار و عقاید متنوع در ایران منتشر می‌شدند. نشریات این دوره، هر یک به نوبه خود در روابط سیاسی اجتماعی و در تحولات و تطورات سال‌های یادشده تأثیرگذار بوده، و در سمت‌دهی و هدایت احساسات عامه مردم به قطب‌بندی‌های متفاوت اجتماعی نقش بسزایی داشته‌اند. این نشریات صرف‌نظر از کیفیت و

محتوای آن، می‌توانند در بررسی اوضاع و شرایط تاریخی - سیاسی آن دوران، و نیز در بررسی‌های جامعه‌شناختی آن سال‌ها یکی از بهترین منابع مکتوب به‌شمار آیند. با این وجود متأسفانه تاکنون تحقیقات گسترده و جامعی درباره‌ی جراید این سال‌ها صورت نگرفته و لازم است که پژوهشگران با توجه به این مسأله، از زوایای مختلف به بررسی نشریات این دوره بپردازند.

نشریات شهرستانی

پیش از هر چیز باید این نکته را یادآور شویم که یکی از عمده تفاوت‌های روزنامه‌های چاپ تهران با نشریات شهرستانی این بود که جراید تهران، بیشتر به انعکاس اخبار و گزارش‌ها و تحلیل‌های عمومی پیرامون مسائل جهان و آنچه که مرتبط با تهران بود می‌پرداختند و به‌ندرت اخبار دیگر نقاط کشور را مورد توجه قرار می‌دادند، حال آن‌که نشریات شهرستانی علاوه بر ارائه اخبار و تحلیل‌هایی پیرامون مسائل عمومی ایران و جهان، بخش عمده‌ای از مطالب خود را به انعکاس رویدادها و مسائل شهرستان محل انتشار نشریه اختصاص می‌دادند که این خود یکی از نقاط قوت این نشریات به‌شمار آمده است.

نخستین نشریات چاپ کرمانشاه

سابقه روزنامه‌نگاری کرمانشاه به اواخر سال ۱۳۲۵ ق برابر با ۱۲۸۵ ش باز می‌گردد؛ در این سال روزنامه بیستون به مدیریت آقای صدیق دفتر شروع به انتشار کرد و هفته‌ای دوبار در مطبوعه شرافت احمدی کرمانشاه طبع و در هر نوبت ۵۰۰ نسخه از آن منتشر می‌شد. دو سال پس از آن یعنی سال ۱۳۲۷ ق نیز روزنامه دیگری با عنوان کرمانشاه شروع به انتشار کرد. صاحب امتیاز این روزنامه، میرزا احمدخان وزیری معتمدالدوله و مدیر

آن سیدهدایت‌الله فصیح‌المتکلمین بود. از این زمان به بعد، مطبوعات متعدد و متنوعی در کرمانشاه منتشر شده‌اند که این روند تا امروز ادامه داشته است. هدف این مقاله، نگاهی است به هفته‌نامه آئینه‌روز که در فاصله سال‌های ۱۳۲۸ تا ۱۳۳۳ ش در کرمانشاه منتشر شده است.

هفته‌نامه آئینه‌روز چاپ کرمانشاه

آئینه‌روز از سال ۱۳۲۸ ش به مدیریت روانشاد مرتضی مهدوی و طبق امتیازنامه شماره ۱۳۲۸/۸/۲ مورخ ۱۵۵۰/۴/۱۷۷

آخرین شماره‌هایی که به‌دست ما رسیده، شماره ۱۹ از سال پنجم با شماره پیاپی ۲۶۶ است که در تاریخ دوشنبه ۱۱ مرداد ۱۳۳۳ منتشر شده است.

هر شماره آئینه‌روز در چهار صفحه و در قطع ۳۴/۵×۲۴/۵ سانتی‌متر منتشر شده است. بهای نشریه یک ریال و آدرس آن چنین بوده است:

«کرمانشاه، خیابان سپه، دفترخانه شماره ۲». چاپ این نشریه را در سال‌های مختلف این چاپخانه‌ها عهده‌دار بوده‌اند: چاپخانه تفضلی کرمانشاه، چاپخانه

■ با توجه به این که قوای اشغالگر به مدت پنج سال ایران را در اشغال خود نگاه داشتند، چنین اوضاع و احوالی، جرقه‌های پیدایی یک نهضت ملی و حرکت به سمت ناسیونالیسم ایرانی را شعله‌ور ساخت.

■ در فاصله شهریور ۱۳۲۰ تا سقوط دولت دکتر مصدق در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، امکان کنترل مطبوعات به دلیل خلاء قدرت از میان رفته بود و با وجود فشارهایی که از سوی نیروهای متفقین و به‌ویژه از جانب سفارت انگلستان و روسیه به دولت‌های وقت وارد می‌شد تا کنترل بیشتری بر مطبوعات اعمال کنند، این خواسته عملی نشد.

به‌طور هفتگی در کرمانشاه منتشر شد و در پنجمین سال انتشار یعنی در سال ۱۳۳۳ از انتشار باز ایستاد.

نگارنده این سطور اطلاعی از تاریخ انتشار نخستین شماره آئینه‌روز به‌دست نسیاورده است ولی از جمله نخستین شماره‌هایی که مورد استفاده نویسنده قرار گرفت، شماره ۱۴ از سال اول است که در تاریخ شنبه ۱۸ خرداد ۱۳۲۹ منتشر شده است.

همچنین از تاریخ انتشار آخرین شماره این نشریه اطلاعی در دست نیست ولی از به‌طور هفتگی در کرمانشاه منتشر شد و در پنجمین سال انتشار یعنی در سال ۱۳۳۳ از انتشار باز ایستاد. نگارنده این سطور اطلاعی از تاریخ انتشار نخستین شماره آئینه‌روز به‌دست نسیاورده است ولی از جمله نخستین شماره‌هایی که مورد استفاده نویسنده قرار گرفت، شماره ۱۴ از سال اول است که در تاریخ شنبه ۱۸ خرداد ۱۳۲۹ منتشر شده است. همچنین از تاریخ انتشار آخرین شماره این نشریه اطلاعی در دست نیست ولی از

شمس کرمانشاه، شرکت چاپ زرین و محمدی کرمانشاه.

همچنین در شماره‌های نخست این نشریه از «محمدجواد گیتی‌آرا» به عنوان مدیر داخلی نشریه یاد شده است.

مرام و مسلک آئینه‌روز

الف. آئینه‌روز به عنوان نشریه‌ای خبری، سیاسی، اجتماعی و با شعار «آینه چون نقش تو بنمود راست خودشکن آئینه‌شکستن خطاست» بر آن بوده است تا بدون پرده‌پوشی به ارائه

اخبار و گزارش‌های صحیح و بیان واقعیت‌های جامعه بپردازد. از همین رو بیت یادشده در تمامی شماره‌های نشریه و در زیر عنوان **آئینه‌روز** درج شده است.

ب. نهضت طرفداری از مصدق و ناسیونالیسم ایرانی آن‌چنان در جامعه ایرانی آن روز ریشه دوانده بود که نه تنها پایتخت، بلکه تمامی شهرهای ایران و از جمله کرمانشاه را در برگرفته بود. با توجه به این رویکرد است که از حدود ۱۰ عنوان نشریه‌ای که از سال ۱۳۲۸ ش در کرمانشاه منتشر شده‌اند، فقط یکی دو عنوان در مسیر مخالف مصدق و مخالف ملی‌شدن صنعت نفت حرکت کرده‌اند.

یادآور می‌شویم در سال ۱۳۲۸، مدیران پنج عنوان از نشریاتی که در این سال منتشر می‌شدند، در یک اقدام هماهنگ «جبهه مطبوعات ملی کرمانشاه»^۲ را پی‌ریزی کردند که هفته‌نامه **آئینه‌روز** نیز یکی از این نشریات است.

درباره این که **آئینه‌روز** تا چه سالی عضو «جبهه مطبوعات ملی کرمانشاه» بوده اطلاعی در دست نیست. ولی آشکار است که در زمان انتشار شماره ۱۴ از سال اول این نشریه که در تاریخ ۱۸ خرداد ۱۳۲۹ منتشر شده عضو این جبهه بوده است. در همین شماره در قسمت عنوان نشریه، در ذیل **آئینه‌روز** ابتدا شعار «آینه چون نقش تو...» درج شده و در سطر که پس از آن آمده چنین مندرج است: «عضو جبهه مطبوعات ملی کرمانشاه».

نگاهی به محتوای چند شماره **آئینه‌روز** ابتدا لازم است یادآور شویم که **آئینه‌روز** پیوسته در چهار صفحه منتشر شده است. صفحات ۱ و ۴ اختصاص به مقالات و گزارش‌های خبری و تحلیلی داشته و صفحات ۲ و ۳ مختص اخبار محلی کرمانشاه و آگهی‌های دولتی و تجاری بوده است. بیان این مطلب نیز

ضروری است که بخش عمده مطالب مندرج در این نشریه، توسط روانشاد مرتضی مهدوی تألیف شده است. سال ۱، ش ۱۴ (شنبه ۱۸ خرداد ۱۳۲۹)

– ما به کجا می‌رویم [سرمقاله].
– استاندار خشن (قسمتی از مذاکرات مجلس شورای ملی).
سال ۲، ش ۳۷، شماره پیاپی ۸۷ (چهارشنبه ۱۳ آذر ۱۳۳۰)
– باید مبارزه کرد تا چون ادوار گذشته مردمان نالایق و خائن به کرسی وکالت

■ در سال‌هایی که

ناسیونالیسم ایرانی رشد کرده و نهضت ملی‌شدن نفت در جریان بود، صدها نشریه با افکار و عقاید متنوع در ایران منتشر می‌شدند.

نرسند.
– امریکا هم مستعمره انگلستان است.
– خاطرات سربازان کرمانشاه در پیچ‌وخم قلل زاگرس، نگارش: سرهنگ پالیزیان.
– آقای وزیر بهداری آیا وظیفه اصلی متصدیان بیمارستان خورشید، دزدی و آدم‌کشی است.
– تقاضای اصلاح قانون انتخابات.
سال ۳، ش ۷، شماره پیاپی ۹۹ (یک‌شنبه ۱۴ اردیبهشت ۱۳۳۱)
– ملت ایران انتظار دارد مجلس

هفدهم بنیان کاخ سعادت ایران باشد.
– قرارداد شیلات در سال جاری منقضی می‌گردد.
– آتش افروزان جنگ، نگارش: حاج مجتبی عراقی.

– موضوع قاچاق گندم را باید از پس پرده سیاست نفت نگرست.
– شرکت نوشابه و مأمورین دارایی.
سال ۴، ش ۱۴، شماره پیاپی ۲۳۴ (شنبه ۱۰ تیر ۱۳۳۲)
– رفراوند.
– قابل توجه آقای استاندار.
– پیش‌بینی دو سال پیش، امروز صدق نموده است [درباره اختلافات دکتر مصدق و آیت‌... کاشانی].

– وزارت کشاورزی سرویس تازه‌ای برای پیشرفت کشاورزی نوین در ایران احداث می‌کند.
– تصویب نامه ۱۴۱۶۰ هیأت وزیران در جلسه مورخ دوم مرداد ۱۳۳۲ [درباره مقررات مربوط به آراء عمومی پیرامون انحلال یا ابقاء مجلس هفدهم].
سال ۵، ش ۱۹، شماره پیاپی ۲۶۶ (دوشنبه ۱۱ مرداد ۱۳۳۳).
– حکومت ملی باید پیرو افکار ملت باشد والا استبداد است.
– کرمانشاه از آقای استاندار چه انتظاری دارد.
– شعری از حمید مقدم.

صاحب‌امتیاز و مدیرمسئول هفته‌نامه **آئینه‌روز** چاپ کرمانشاه
روانشاد مرتضی مهدوی (۱۲۸۵-۱۳۷۴) صاحب‌امتیاز و مدیرمسئول هفته‌نامه **آئینه‌روز** فرزند آقامیرزا حاج آقا در سال ۱۲۸۵ ش در کرمانشاه متولد شد و در سال ۱۳۰۱ در حالی که عنفوان جوانی را طی می‌کرد و تازه پای در هفدهمین بهار زندگی گذارده بود، آموزگار مدارس ابتدایی کرمانشاه شد و تا سال ۱۳۰۵ در این حرفه و از جمله

کارکنان اداره معارف و اوقاف کرمانشاه بود.^۲

مرتضی مهدوی از سال ۱۳۰۶ یعنی از بیست و یکمین بهار زندگی، پای به مرحله جدیدی از زندگی خود می‌گذارد. در این سال ترجمه‌ای از «کتاب انجیل برنابا» را که توسط سردار کابلی از عربی به فارسی ترجمه شده بود، منتشر می‌کند.^۳ شاید این اولین حضور وی در جامعه مطبوعاتی آن روز کرمانشاه بوده باشد. در واقع از همین زمان زندگی وی با چاپ و نشر و تألیف و تصنیف گره می‌خورد. وی

در طی انتشار خود دوبار توقیف و صاحب‌امتیاز آن به خاطر بیان برخی از حقایق یک‌بار نیز دستگیر می‌شود. انعکاس دستگیری مرتضی مهدوی در جراید آن روز کرمانشاه وسیع است به گونه‌ای که آئینه‌روز در مطلبی با عنوان «نظری به جراید محلی» از این دستگیری که در آبان ۱۳۲۹ اتفاق افتاده گزارشی تهیه می‌کند که درج آن جهت اطلاع پژوهشگران حوزه مطبوعات مسفید می‌نماید.

«روزنامه ملی و مبارز مهرداد، در

بلافاصله بازجویی شروع شد و متصدی امر خمیازه‌کشان جریان را به سمع اولیاء امور رسانید. آنان مدعی بودند که مشارالیه به جناب آقای دادستان اهانت نموده است [...]»

روزنامه شهاب ثاقب، تحت‌عنوان (رؤیای هولناک بود یا رؤیت بالعیان) می‌نویسد: این روزها، مهم‌ترین قضایای شهری کرمانشاه که افکار عمومی را سخت به خود متوجه ساخته، همانا قضیه غیرمنتظره تعقیب آقای مهدوی سردفتر محترم و مدیر دانشمند آئینه‌روز است که نقل هر مجلس و نقل هر محفلی شده [...] توقیف آقای مهدوی در کرمانشاه انعکاس بسیار نامطلوب و یأس‌آوری پیدا کرده، برای آن که مردم می‌دانند که مطبوعات رکن چهارم مشروطیت است. برای این‌که مطابق اصل بیستم قانون اساسی قلم آزاد است. بالاخره برای این‌که در مقابل این همه یغماگران، [...] روزنامه‌نگار حق‌نویس با شهامت هم نباشد [...]»

مدیر با شهامت طوفان غرب هم بی‌کار ننشسته، پس از اذعان به این‌که مقام دادستانی مقام ارجمندی است، اضافه می‌کند: آقای دادستان مسلماً می‌دانید، روزنامه‌نگاران در حکم زبان ملت بوده و نوشته‌های آنان از گفته‌های مردم سرچشمه می‌گیرد. بدیهی است اگر یک دادستان که حقاً مدافع حقوق جامعه می‌باشد، اگر با روزنامه‌نگاران روش مخاصمه پیش گیرد و نوشته آنان را با دستور توقیف پاسخ دهد، جامعه را نسبت به خود بدبین خواهد ساخت.^۴ البته یادآوری این نکته ضروری به نظر می‌رسد که تاکنون دیوان اشعار و بسیاری از دست‌نویس‌ها و یادداشت‌های روانشاد مرتضی مهدوی به چاپ نرسیده است.

مواردی از اشتباهات برخی از منابع و مأخذ درباره آئینه‌روز کتاب‌هایی که به این نشریه اشاره

■ در سال ۱۳۲۸، مدیران پنج عنوان از نشریاتی که در این سال منتشر می‌شدند، در یک اقدام هماهنگ «جبهه مطبوعات ملی کرمانشاه» را پی‌ریزی کردند که هفته‌نامه آئینه‌روز نیز یکی از این نشریات است.

■ نشریه آئینه‌روز در طی انتشار خود دوبار توقیف و صاحب‌امتیاز آن به خاطر بیان برخی از حقایق یک‌بار نیز دستگیر می‌شود.

■ پس از دستگیری صاحب‌امتیاز و مدیرمسئول آئینه‌روز، روزنامه شهاب ثاقب در مقاله‌ای می‌نویسد: این روزها، مهم‌ترین قضایای شهری کرمانشاه که افکار عمومی را سخت به خود متوجه ساخته، همانا قضیه غیرمنتظره تعقیب آقای مهدوی سردفتر محترم و مدیر دانشمند آئینه‌روز است که نقل هر مجلس و نقل هر محفلی شده است.

تحت‌عنوان (چگونه ضابطین با انضباط مهدوی را جلب کردند) می‌نویسد: چرخ‌های گیوتین مطبوعات به کار افتاد، زنگ‌ها به صدا در آمد، دستورات صادر گردید و بالاخره ساعت ۶/۵ بعد از ظهر یعنی همان اوانی که بند جیمی‌ها با مهرویان هر جایی به باده‌گساری و خوش‌گذرانی مشغولند و به ریش مردم تاراج شده می‌خندند، آقای مهدوی مدیر روزنامه آئینه‌روز طبق بند (ج) قانون (اقبال زنگنه) به وسیله دو نفر کارآگاه به شهربانی جلب گردید.

در سال ۱۳۲۴ متناسب با شرایط و فضای کلی جامعه، کتاب کجرویگری را دو جلد تألیف و توسط انتشارات کلاله‌خاور در تهران منتشر می‌کند.^۵

وی همچنین در سال ۱۳۲۵ «انجمن ادبی مهدوی» را در کرمانشاه تأسیس می‌کند که تا سال‌های متمادی محفل جمع‌کثیری از شاعران کرمانشاهی می‌شود.^۶

سرانجام در سال ۱۳۲۸ انتشار هفته‌نامه آئینه‌روز را آغاز می‌کند که انتشار آن تا سال ۱۳۳۳ ادامه می‌یابد. این نشریه

کرده‌اند، معدود و بعضی نیز آکنده از اشتباه بوده‌اند. مواردی از اشتباهات را در کتاب‌های زیر می‌توان یافت.

۱. فهرست روزنامه‌های موجود در کتابخانه ملی ایران

این کتاب علی‌رغم این‌که براساس موجودی کتابخانه تهیه شده و از همین منظر نیز می‌بایست از دقت کافی برخوردار بوده باشد؛ با این وصف، به دلیل کم‌توجهی پدیدآورندگان فهرست، محل انتشار آن «تهران» قید شده حال آن‌که می‌بایست محل انتشار آن «کرمانشاه» ذکر می‌شد:

«آئینه‌روز؛ صاحب‌امتیاز و مدیر: مرتضی مهدوی؛ محل انتشار: تهران؛ ناشر: مدیر؛ نشانی: تهران، خیابان سپه، دفترخانه شماره ۲».^۸

۲. راهنمای مطبوعات ایران (ج ۱)

این کتاب با استناد به «فهرست روزنامه‌های موجود در کتابخانه ملی ایران»، محل انتشار «آئینه‌روز» را تهران ذکر کرده است.^۹

۳. جغرافیای تاریخی و تاریخ مفصل کرمانشاهان (ج ۱)

در این کتاب می‌خوانیم: «آئینه‌روز» در سال ۱۳۳۳ ش که پنجمین سال انتشار و سیصد و هفتاد و چهارمین شماره را انتشار داده بود، دچار توقیف و برای همیشه تعطیل گردید».^{۱۰}

از این‌که تعطیلی این نشریه به دلیل توقیف صورت گرفته باشد اطلاعی در دست نیست؛ ولی در بیان این مطلب که آخرین شماره این نشریه، شماره ۳۷۴ بوده قطعاً اشتباهی صورت گرفته است. زیرا با توجه به این مسأله که آئینه‌روز در سال ۱۳۳۳ تعطیل شده و نیز با توجه به این‌که شماره ۲۶۶ در تاریخ دوشنبه ۱۱ مرداد ۱۳۳۳ انتشار یافته، این امکان که ۱۰۸

شماره دیگر در این سال منتشر شده باشد منتفی است چرا که هفته‌نامه بودن این نشریه، فقط امکان انتشار ۵۲ شماره در هر سال را مقدور می‌سازد.

در پایان بر خود فرض و لازم می‌دانم تا از آقایان فریدون مهدوی و حسنعلی مهدوی و شاعر گرامی آقای کیومرث مهدوی (خدایو) که با سعه‌صدر و گشاده‌رویی، دسترسی به برخی اسناد پدر گرامی‌شان را برای اینجانب میسر ساختند تشکر و قدردانی کنم. □

پی‌نویس‌ها:

۱. با توجه به این‌که شماره ۱۴ از سال اول آئینه‌روز در تاریخ شنبه ۱۸ خرداد ۱۳۲۹ انتشار یافته، باید یادآوری کرد اگر این نشریه به‌طور منظم و بدون تأخیر منتشر شده باشد و فقط یک هفته، آن هم در اینم نوروز تأخیر داشته باشد، در این صورت ۱۱ شماره این نشریه در سال ۱۳۲۹ و سه شماره آن در سال ۱۳۲۸ انتشار یافته است.

۲. نشریاتی که در «جبهه مطبوعات ملی کرمانشاه» عضویت داشته‌اند، عبارتند از: آئینه‌روز، با مدیریت مرتضی مهدوی، صدای غرب، با مدیریت عبدالعلی کریمی، سلحشوران غرب، با مدیریت رحیم معینی، مهرداد، با مدیریت محمد کاشفی، طوفان غرب، با مدیریت رکن‌الدین حجتی.

۳. ر. ک: جغرافیای تاریخی و تاریخ مفصل کرمانشاهان (ج ۱)، محمدعلی سلطانی. چاپ دوم: تهران، مؤسسه فرهنگی نشر شها، (۱۳۷۴)، صص ۳۲۲-۳۲۳.

۴. کتاب انجیل برنابا، ترجمه از عربی به فارسی: حیدر قلی‌خان افغانی (سردار کابلی). چاپ اول: کرمانشاه، ناشران: مرتضی مهدوی و کتابخانه کابویانی، چاپ: مطبعه شرافت احمدی، (۱۳۰۶ ش).

۵. کتاب «کجرویگری» در رد برخی از نظرات سیداحمدکسروی نوشته شده است. انتشارات کلاله‌خاور، جلد اول آن را در فروردین ۱۳۲۴ و جلد دوم آن را در تیر ۱۳۲۴ منتشر کرده است.

۶. از این انجمن با عنوان «انجمن ادبی کرمانشاه»، «انجمن ادبی مهدوی» و «انجمن ادبی آئینه‌روز» یاد شده است. ر. ک: جغرافیای تاریخی و تاریخ مفصل کرمانشاهان، ج ۱، صص ۴۵۸-۴۵۹ و آئینه‌روز، سال پنجم، ش ۱۸، پیاپی ۲۶۵، (شنبه ۲ مرداد ۱۳۳۳)، ص ۲ و آلبوم خانوادگی خاندان مهدوی.
۷. آئینه‌روز، سال اول، ش ۳۸، (شنبه ۴ آذر ۱۳۲۹)، صص ۱، ۳.

۸. فهرست روزنامه‌های موجود در کتابخانه ملی ایران (ج ۲)، کبری خداپرست و فاطمه خورشیدی. چاپ اول: تهران، کتابخانه ملی ایران، (۱۳۶۳)، ص ۱۸.
لازم به یادآوری است، مواردی از اشتباهات دیگر نیز در سری کتاب‌های فهرست شده توسط کتابخانه ملی که مرتبط با جراید بوده دیده می‌شود. از جمله این‌که در فهرست دیگری با عنوان «فهرست مجله‌های موجود در

کتابخانه ملی ایران»، ص ۱۶۴، ذیل مجله شیور، این مجله را که چاپ دهلی در هند بوده و نوع و روش آن نیز «اجتماعی عامه‌پسند» بوده، نه تنها محل چاپ آن را تهران معرفی کرده، بلکه نوع و روش آن را نیز «تاریخی» ذکر کرده است. در خصوص مجله شیور رجوع کنید: «مطبوعات فارسی دولت انگلستان در هند، در دوره اشغال ایران توسط متفقین»، رسانه، سال ۱۲، ش ۹، (بهار ۱۳۸۰)، صص ۱۲۴-۱۲۷.

۹. راهنمای مطبوعات ایران: ۱۳۰۴ تا ۱۳۵۷ (ج ۱)، سیدمحمد صدری طباطبایی نائینی: چاپ اول: تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، (۱۳۷۸)، ص ۴۲.

۱۰. جغرافیای تاریخی و تاریخ مفصل کرمانشاهان (ج ۱)، ص ۳۳۹.